

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

**Матеріали міжнародної конференції,
присвяченої 70-річчю з дня народження
професора Івана Єгоровича Марочкіна**

(Харків, 31 травня 2019 р.)

кодекси. Уніфікація інституту судового рішення, безумовно, призведе до єдиного розуміння його змісту, структури, форми, підстав для його оскарження, скасування та ухвалення нових рішень. Такий підхід надасть можливість сконцентрувати вимоги до цього важливого процесуального документа в одному процесуальному кодексі з єдиним розумінням процесуально-правових понять та їх правозастосування [1, с. 60].

Дана новація на думку судді Тернопільського окружного адміністративного суду, члена правління Асоціації розвитку суддівського самоврядування України А. Жук, сприятиме більш зрозумілому ставленню суспільства як споживача «послуг» з відправлення правосуддя до судової правозастосовної діяльності та підвищенню довіри до судової влади в цілому. Разом з тим, практик звертає увагу на ч. 8 ст. 259 ЦПК, ч. 8 ст. 233 ГПК, ч. 10 ст. 243 КАСУ, в яких передбачено, що «усі судові рішення викладаються письмово у паперовій та електронній формах». Проте ч. 5 ст. 259 ЦПК, ч. 5 ст. 233 ГПК та ч. 7 ст. 243 КАСУ визначено, що «ухвали, постановлені судом, не виходячи до нарадчої кімнати, заносяться до протоколу судового засідання». Вказана неузгодженість може призвести до необхідності дублювання ухвал, постановлених без виходу до нарадчої кімнати, в паперовій або електронній формах. Звідси А. Жук пропонує доповнити вказані норми після слів «Усі судові рішення...» словами «крім ухвал, які постановляються без виходу до нарадчої кімнати» [2].

Слушною є позиція М. О. Гетманцевої, що у процесі уніфікації процесуальних галузей права слід послідовно здійснити науково виважену синхронізацію не лише окремих процесуально-правових норм відповідних законодавчих джерел, а й по можливості стандартизувати усі судові провадження та відповідні процедури цивільного процесуального права, господарського процесуального права та адміністративного судочинства [3, с. 74].

Таким чином, зміни в процесуальному законодавстві є прогресивними, що не виключає спірних моментів, які виявлятимуться в ході застосування вказаних положень на практиці. Проте саме це може стати основою оптимізації судочинства, підвищить його ефективність, забезпечить реалізацію права на справедливий судовий розгляд впродовж розумного строку.

Список використаної літератури:

1. Курило М. П. Судові рішення в різних галузях процесуального права: можливість уніфікації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013 № 6–1 том 2 С. 57–60
2. Жук А. Уніфікація процесуальних документів: рішення – ухвала – постанова. Судбно-юридическая газета, 24 лютого, 2017.
3. Гетманцев М. О. Уніфікація процесуального права як один з наукових підходів до вдосконалення науки цивільного права. Приватне право і підприємництво. 2016. Вип. 16. С. 72–75

Фляжнікова Я. В.,
аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська
юридична академія»

ДО ПОНЯТТЯ «ПРОФЕСІЙНА ПРАВНИЧА ДОПОМОГА»: ОБ'ЄКТИВАЦІЯ ПОГЛЯДУ

Цікавою новелою сучасного законодавства виявився термін «професійна правнича допомога» який достатньо часто зустрічається при аналізі нових змін та доповнень у Конституції України, Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» й інших нормативних актах, які закріплюють єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката. Вказане нововведення було прийнято Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» більше двох років тому [3], однак до сьогодні у законодавстві щодо сутності його розуміння знаходиться свій прояв невідповідність.

Власне, Конституцією України визначено право кожного на професійну правничу допомогу [2, ст. 59]. Також вказано, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура [2, ст. 131–2]. У преамбулі діючих Правил адвокатської етики, розуміння терміну «професійна правнича допомога» ототожнюється з «правовою допомогою» й надалі в їх контексті обидва поняття мають своє застосування [4]. Зокрема, Конституційний Суд України у своєму Висновку визначив, що тлумачення терміну «професійна правнича допомога» необхідне у зв'язку із раніше пропонованими Законопроектом змінами до частини

першої статті 59 Основного Закону України, які уже вступили в силу, стосовно права кожного на професійну правничу допомогу, яке не передбачало скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина [5].

Підтримуючи в цілому Висновок Конституційного Суду України, один із суддів Конституційного Суду України – С. Л. Вдовиченко обґрунтував свою окрему думку: «... вважаю, що визнання законодавцем особливий ролі інституту адвокатури, необхідного професійного рівня адвоката в захисті прав і свобод людини і громадянина та представництва їх інтересів у суді не дозволяє залишити поза увагою інші аспекти пропонуваного Законопроектом унормування. Враховуючи попередні правові позиції Суду, вважаю, що право на правничу допомогу полягає у конституційному обов'язку держави забезпечити кожному (як фізичній, так і юридичній особі) достатньо високий рівень будь-якого з видів правничої допомоги, що надається, зокрема професійної правничої допомоги адвокатів, які повинні мати необхідний рівень професійної підготовки, керуватися Правилами адвокатської етики, законодавчими вимогами доступу до професії та нести відповідальність за неналежне виконання свого професійного обов'язку» [8]. Такі зміни стали наслідком активного обговорення і серед науковців, де виявилися різні погляди щодо застосування терміну «професійна правнича допомога».

Слушною є думка І. В. Голованя, який вважає: «професійна правнича допомога є доцільною у використанні як терміну, оскільки термін «юридична допомога населенню» виглядає дещо архаїчно і аж надто віддає радянським минулим» [7, С. 14]. Більше того, адвокат зауважує, що ці терміни фактично збігаються, однак варто бути максимально точними у дефініціях.

Т. О. Омельченко відзначає, що будь-яка юридична допомога одночасно є і правовою, але не кожна правова допомога є юридичною [9, С. 503]. Дана позиція дає змогу визначити, що поняття «правова допомога» є більш ширшим за змістом, ніж «юридична допомога».

«Що ж до терміну, «правничий», зауважує адвокат Н. О. Фещик, – тут взагалі не має виникати жодних питань. Заміна терміну «правова допомога» на «правничу допомогу» обумовлена стандартами української мови, які визначають, що прикметник, застосовуваний для позначення відмінного виду допомоги, походить від іменника, що позначає саму професію особи, яка надає таку допомогу. Іменником для позначення особи,

яка надає послуги у сфері права (у юридичній сфері), є слово «правник». Отже, саме особи, що належать до правничої професії, надають професійну правничу допомогу. Більш того, терміни правовий – правничий – правний – юридичний є родо-видовими синонімами» [11]. Проте, такий погляд не є переконливим, оскільки вагомим критерієм правничої допомоги є компетентність адвоката, а правову допомогу в змозі надати будь-який фахівець у галузі права. Саме тут можливо прослідкувати рівень та якість цієї допомоги, як такої.

На переконання С. В. Степанової: «... юридична допомога може вважатись якісною, кваліфікованою тільки в тому випадку, якщо в процесі її надання не були порушені норми законодавства й/або професійної етики» [10]. А у матеріалах вільної енциклопедії взагалі вбачається, що юридична, правова і правнича допомога є синонімами [6].

Отже, термін «професійна правнича допомога» сформувався поступово, а до моменту прийняття вищевказаних змін, не застосовувався взагалі, але, у наш час, його використання вважаємо абсолютно прийнятним. Загалом, більшість науковців притримуються позиції, що термін юридична допомога є ширшим, ніж «правова допомога» чи «правнича допомога». Однак, аналізуючи викладене вважаємо, що поняття правнича допомога є новішим за своїм походженням, відтак і його вжиток є актуальнішим. До того ж, обов'язок здійснювати професійну правничу допомогу покладено саме на адвокатів, тому можна застосувати термін і «правова допомога», але обов'язково із поєднанням «професійна».

Відтак, очевидною поставила необхідність не тільки удосконалити сам термін «професійна правнича допомога», а й акцентувати увагу на необхідності законодавця привести нормативні акти у відповідність, зокрема деталізувати його у профільних законах. Тому, доцільно вважати, що професійна правнича допомога – це незалежна професійна діяльність адвоката, спрямована на захист прав, свобод, та інтересів фізичних, юридичних осіб, держави, ґрунтується на принципах верховенства права, рівності, законності та справедливості із дотриманням високих моральних вимог.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змін, та доп. від 2016 року URL: <https://zakonrada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%BE%D1%80> (дата звернення: 11.03.2019).

3. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2016 року URL: <https://zakonrada.gov.ua/laws/show/1401-19#n179> (дата звернення: 11.03.2019).

4. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: http://vkda.org/wp-content/uploads/2017/07/PravilaAdvokatskojEtiki_2017.pdf (дата звернення: 19.03.2019).

5. Рішення Конституційного Суду України від 20 січня 2016 року // Інформ. Верхов. Ради України. – 2016. – № 1-в/2016 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-16/page> (дата звернення: 27.03.2019).

6. Віільна енциклопедія «Вікіпедія» URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0_\(дані_звернення:_29.03.2019\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B0_(дані_звернення:_29.03.2019)).

7. Головань І. В. / До питання про поняття адвокатської діяльності / І. В. Головань // Адвокат. – 2012. – № 1. – С. 12–15.

8. Окрема думка судді Конституційного Суду України Вдовіченка С. Д. стосовно Висновку Конституційного Суду Конституційний Суд: Окрема думка від 27.01.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/lr01d710-16> (дата звернення: 14.04.2019).

9. Омельченко Т. В. Законодавче закріплення терміна «правова допомога» / Т. В. Омельченко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 500–504.

10. Степанова С. В. Ефективна допомога правничу допомогі та міжнародна конституційного права на професійну правничу допомогу та міжнародний стандарт права на справедливий суд. «Актуальна юриспруденція» Юридичні науково-практичні інтернет-конференції. Юридична науково-практична інтернет-конференція від 6 жовтня 2016 р. URL: http://legalcity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1332%3A04101620&catid=161%3A2-1016&Itemid=201&lang=ru (дата звернення: 19.04.2019).

11. Фешик Н. О. Адвокатська монополія на представництво в судах України – якісно позитивні зміни чи спосіб затримання клієнтів? / Н. О. Фешик URL: <http://unba.org.ua/publications/1070-advokats-ka-monoroliya-na-predstavnistvo-v-sudakh-ukraini-ukaisno-rozitivni-zmini-schi-sposib-zatrimuvannya-klientiv.html> (дата звернення: 27.03.2019).

Наукковий керівник: к. ю. н., професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Поліський Юрій Євгенович.

Фоміна О. І.,

аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРИНЦИПУ ЗАКОННОСТІ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ «АДВОКАТ-КЛІЄНТ»

Законність є невід'ємним принципом адвокатської діяльності, відомому щодо дотримання якого закріплено в Законах України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про безоплатну правову допомогу», «Про права адвокатури етики (надані – ПАЕ). Одним з аспектів цього принципу є його реалізація у взаємовідносинах «адвокат-клієнт».

Відзначимо, що ПАЕ прямо закріплюють дві стадії реалізації цього принципу:

– під час прийняття доручення клієнта (ст. 19), що передбачає оборону для адвоката приймати доручення, якщо результат, якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких клієнт наполягає, є протиправними, або якщо доручення клієнта виходить за межі професійних прав і обов'язків адвоката;

– під час виконання адвокатом доручення клієнта (ст. 25), що передбачає заборону адвокату використовувати при виконанні доручення клієнта незаконних та неетичних засобів, зокрема, спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, вдаватися до протизаконних методів тиску на протилежну сторону чи свідків (погрози, шантажу, тощо), використовувати свої особисті зв'язки (чи в окремих випадках особливий статус) для впливу прямо або опосередковано на суд або інший орган, перед яким він здійснює представництво або захист інтересів клієнтів, використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, конфіденційність якої охороняється законом, використовувати інші засоби, що суперечать чинному законодавству або ПАЕ.